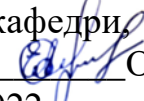

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДМИТРА МОТОРНОГО
Кафедра «Фінанси, облік і оподаткування»**

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувача кафедри,
д.е.н., професор Олена ЯЦУХ
« 29 » серпня 2022р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Гроші і фінанси»

для здобувачів ступеня вищої освіти «Бакалавр» зі спеціальності

075 «Маркетинг» за ОПП Маркетинг

(на основі повної загальної середньої освіти)

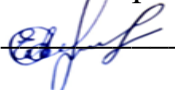
факультет економіки та бізнесу

2022–2023 навч. рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Гроші і фінанси» для здобувачів ступеня вищої освіти «Бакалавр» зі спеціальності 075 «Маркетинг» за ОПП Маркетинг (на основі повної загальної середньої освіти) – Запоріжжя, ТДАТУ – 12 с.

Розробник: к.е.н., доцент Ірина ЧКАН

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри «Фінанси, облік і оподаткування», протокол від «29» серпня 2022 року № 1
В.о. завідувача кафедри «Фінанси, облік і оподаткування»
д.е.н, професор Олена ЯЦУХ

Схвалено методичною комісією факультету економіки та бізнесу зі спеціальності 075 «Маркетинг» за ОПП Маркетинг (на основі повної загальної середньої освіти)
Протокол від «02» вересня 2022 року № 1
Голова, доц. Анна КОСТЯКОВА

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 4	Галузь знань <u>07 Управління та адміністрування</u> (шифр і назва)	Обов'язкова	
Загальна кількість годин – 120	Спеціальність <u>075 «Маркетинг»</u> (шифр і назва)	Курс	Семестр
Змістових модулів – 2		1-й	2-й
Тижневе навантаження: аудиторних занять – 4 год. самостійна робота студента – 4,5 год.	Ступінь вищої освіти: <u>«Бакалавр»</u>	Вид занять	Кількість годин
		Лекції	24 год.
		Лабораторні заняття	-
		Практичні заняття	24 год.
		Семінарські заняття	-
		Самостійна робота	72 год.
		Форма контролю: екзамен	

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета курсу – вивчення теоретико-методологічних засад і організаційно-правового механізму функціонування у ринкової економіці грошей та формування базових знань з теорії фінансів, засвоєння закономірностей функціонування фінансів на макро- і мікрорівнях як теоретичної основи фінансової політики і розвитку фінансової системи.

Основні завданнями курсу:

- з'ясувати сутність, функції та роль грошей;
- вивчити механізм функціонування грошової системи в ринковій економіці;
- вивчення сутності, функцій та ролі фінансів у ринковій економіці; закономірностей їх еволюційного розвитку;
- теоретичних основ державних, корпоративних і міжнародних фінансів; засад функціонування фінансової системи держави.

Предметом курсу є детальна характеристика базових категорій теорії грошей, яка необхідна для переходу до конкретних проблем розвитку грошово-кредитної системи в сучасних умовах та економічні відносини, що виникають у суспільстві під час розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту та національного доходу.

Освітня компонента забезпечує набуття здобувачами ВО:

- *Загальних компетентностей:*

ЗК7. Здатність спілкуватись іноземною мовою.

- *Спеціальних (фахових) компетентностей:*

СК 1. Здатність визначати та описувати характеристики організації.

СК 2. Здатність аналізувати результати діяльності організації, зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища.

СК 3. Здатність визначати перспективи розвитку організації.

СК 4. Вміння визначати функціональні області організації та зв'язки між ними.

СК 5. Здатність управляти організацією та її підрозділами через реалізацію функцій менеджменту.

СК 12. Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, формувати обґрунтовані рішення.

СК 17. Здатність планувати і організовувати діяльність підприємства (підрозділу) відповідно до визначених стратегічних орієнтирів.

СК 18. Здатність розуміти економічні основи функціонування організації, визначати потреби та напрями раціонального використання ресурсів організації.

СК 20. Здатність до аналізування та оцінювання соціально економічних процесів, розгляду суспільних явищ в конкретних історичних умовах.

- *Програмних результатів навчання:*

РН 3. Демонструвати знання теорій, методів і функцій менеджменту, сучасних концепцій лідерства.

РН 7. Виявляти навички організаційного проектування.

- *soft skills* здатність аналітично мислити, уміння оптимістично оцінити ситуацію та прийняти рішення в сфері управління грошовими потоками, чесність та відповідальність за точність та об'єктивність подання інформації.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 ГРОШІ ТА ГРОШОВІ СИСТЕМИ

Тема 1. Сутність та функції грошей [2, с. 54-90; 3, с.1-29; 4, с. 8-41; 6, с. 13-36; 8, с. 17-25; 24, с. 11-22]

Виникнення грошей. Раціоналістична та еволюційна концепції походження грошей. Розвиток форм вартості та гроші. Роль грошей у розширеному відтворенні. Еволюція форм грошей і грошових відносин. Товарні, металеві та паперові гроші. Кредитні та електронні гроші. Суть грошей. Гроші як особливий товар. Функції грошей: міра вартості; засіб обігу; засіб платежу; засіб нагромадження; світові гроші.

Зміна економічної ролі золота. Ціна золота та гроші.

Виникнення та розвиток сучасних грошей. Кредитна природа сучасних грошей. Відмінність між паперовими та кредитними грошима.

Тема 2. Грошовий обіг та грошові потоки [3, с. 30-51; 4, с. 125-149; 6, с. 37-67; 8, с. 27-37; 11; 13; 14; 15; 24, с. 32-51]

Зміст поняття «грошовий обіг». Структура грошового обігу. Готівковий та безготівковий обіг. Грошово-розрахунковий, грошово-кредитний та грошово-фінансовий обіг. Взаємозв'язок грошового обігу з системою ринкових відносин. Основні ринки, що обслуговуються грошовим обігом.

Грошові потоки, класифікація та механізм балансування. Закон грошового обігу. Швидкість обігу грошей та фактори, що її визначають. Погляди на характер зміни швидкості обігу грошей. Порядок розрахунку швидкості обігу грошей. Грошові агрегати.

Попит на гроші. Моделі попиту на гроші.

Механізм поповнення грошей в обігу. Поняття емісії грошей. Створення грошей банками. Банківський мультиплікатор. Модель пропозиції грошей. Грошовий мультиплікатор.

Тема 3. Грошовий ринок [3, с. 52-76; 4, с. 150-194; 6, с. 68-99; 8, с. 38-47; 11; 24, с. 52-61]

Поняття та функції фінансового ринку. Канали прямого та опосередкованого фінансування. Основні групи учасників фінансового ринку.

Гроші як об'єкт купівлі-продажу. Вартість грошей. Купівельна спроможність грошей як вираження їхньої вартості. Вартість грошей, що нагромаджуються. Ставка відсотка. Номінальна та реальна ставки відсотка та співвідношення між ними. Вартість грошей і час. Вартість грошей з урахуванням ризику.

Складові фінансового ринку. Ринок грошей і ринок капіталів. Характеристика основних інструментів ринку позичкових капіталів та ринку цінних паперів. Рівновага на грошовому ринку. Кейнсіанські та монетаристські моделі рівноваги на грошовому ринку.

Тема 4. Грошові системи [3, с. 77-106; 4, с. 101-124; 6, с. 100-118; 8, с. 65-72; 24, с. 62-72]

Поняття, призначення та елементи грошової системи. Класифікація грошових систем. Система металевого та паперово-кредитного обігів. Проблеми грошової системи України.

Типи, зміст та основні інструменти грошово-кредитної політики. Центральний банк як державна установа, що регулює обсяг грошової маси. Фактори, що утруднюють контроль Центрального банку за обсягом грошей. Проблеми узгодження фіскально-бюджетної та грошово-кредитної політики. Сеньйораж та інфляційний податок.

Грошова система України. Особливості її формування.

Тема 5. Інфляція та грошові реформи [8, с. 232-262; 9, с. 107-126; 13, с. 195-244; 16, с. 119-145; 24, с. 73-91]

Теоретичні концепції інфляції: інфляція попиту, інфляція витрат, монетаристські теорії інфляції. Суть та види інфляції. Показники вимірювання інфляції. Причини та форми інфляції. Методи регулювання інфляції. Інфляція як наслідок порушень у сфері грошового обігу. Форми інфляції та її вплив на економічні процеси. Особливості інфляційного процесу в Україні.

Сутність та класифікація грошових реформ. Моделі грошових реформ. Грошові реформи як інструмент стабілізації грошового обігу. Цілі та види грошових реформ. Грошові реформи в Україні.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСІВ І ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН

Тема 6. Сутність фінансів, їх функції та роль [18, с. 16-38; 19, с. 4-29; 20, с. 5-45; 21, с. 15-40]

Предмет фінансової науки. Макро- і мікрорівень у фінансах. Історична, економічна та вартісна сутність фінансів. Фінанси як історична категорія. Історичні передумови виникнення і розвитку фінансів: поява держави та розвиток товарно-грошових відносин. Фінанси як економічна категорія розподілу. Фінансова політика і управління фінансами як суб'єктивні дії державної влади. Роль фінансів у розподілі і перерозподілі вартості національного продукту, оптимальному розміщенні фінансових ресурсів, оптимізації співвідношення між індивідуальним і суспільним споживанням, у трансформації доходів у заощадження, а заощаджень в інвестиції.

Тема 7. Фінансова політика і фінансове право [17, с. 39-57; 18, с. 57-72; 19, с. 47-74; 20, с. 80-100]

Поняття фінансового права. Загальні і особливі норми фінансового права: бюджетні, податкові, біржові, митні, кредитно-грошові, валютні та інші. Поняття і сутність фінансової політики. Взаємозв'язок і взаємообумовленість фінансової політики і фінансового права. Фінансова політика як важлива складова економічної політики. Роль фінансової політики в координації процесів соціально-економічного розвитку. Тактика і стратегія у фінансовій політиці.

Основні завдання фінансової політики в Україні: стратегічні і тактичні, їх взаємопогодження у часі і просторі. Пріоритети у внутрішній та зовнішній фінансовій політиці України. Проблеми макроекономічної фінансової стабілізації.

Особливості і завдання фінансової політики суб'єктів господарювання. Вплив фінансової політики держави на фінансову діяльність і фінансовий стан суб'єктів господарювання.

Тема 8. Бюджет. Бюджетна система [1; 7; 17, с. 116-163; 17, с. 155-175; 19, с. 141-186; 20, с. 119-134]

Бюджет як фінансова категорія, його економічна сутність і призначення. Функції бюджету. Роль бюджету в перерозподілі вартості ВВП і забезпеченні виконання конституційних зобов'язань держави в умовах зростання потреби в суспільних благах. Бюджет як основний фінансовий план держави, його правовий статус. Принципи бюджету. Загальний і спеціальний фонди бюджету. Доходи бюджету та їх класифікація. Джерела і методи формування доходів бюджету. Податкові доходи бюджету, їх динаміка, зміни і тенденції розвитку. Неподаткові доходи бюджету. Доходи від власності та підприємницької діяльності. Доходи від операцій з капіталом. Чинники, що впливають на структуру доходів бюджету.

Видатки бюджету та їх класифікація. Функціональна, економічна, відомча і програмна класифікація видатків. Поточний бюджет і бюджет розвитку. Форми бюджетного фінансування. Чинники, що впливають на структуру видатків бюджету.

Показники, що характеризують стан бюджету як фінансового плану. Принцип рівноваги потреб і фінансових можливостей держави як основний критерій збалансованості дохідної і видаткової частин бюджету. Бюджетний дефіцит/профіцит. Фактори, що їх обумовлюють, та оцінка доцільності. Бюджетний процес і його складові. Організація бюджетного процесу. Удосконалення бюджетних процедур і технологій.

Бюджетний устрій і бюджетна система. Складові бюджетної системи і принципи її побудови.

Тема 9. Податки. Податкова система [17, с. 164-180; 18, с. 197-236; 19, с. 136-154]

Податки як фінансова категорія, їх економічна сутність і призначення. Характерні ознаки податків як обов'язкових платежів. Функції податків. Елементи податку. Види податкових ставок. Проста і ступінчата шкала прогресивного оподаткування. Класифікація податків та її ознаки. Види прямих та непрямих податків. Види податкових пільг. Податкова система: поняття і основи побудови. Структура податків і чинники, що її визначають.

Тема 10. Фонди фінансових ресурсів цільового призначення [1; 10; 12; 23, с. 280-290; 24, с. 377-390]

Соціально-економічна роль фондів цільового призначення. Види фондів цільового призначення. Поняття бюджетних та позабюджетних фондів. Соціальні цільові фонди: Пенсійний фонд України та Фонд соціального страхування (соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності; соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності; соціальне медичне страхування). Джерела формування фінансових ресурсів соціальних фондів. Основні засади організації та діяльності державних соціальних фондів в Україні.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Номер тижня	Вид занять	Тема заняття або завдання на самостійну роботу	Кількість					балів
			годин					
			лк	лаб.	пр.	СРС		
Змістовий модуль 1. Гроші та грошові системи								
21	Лекція 1	Тема 1. Сутність та функції грошей	2	-	-	-	-	
	Практичне заняття 1	Тема 1. Сутність та функції грошей	-	-	2	-	3	
	Самостійна робота	Самостійне опрацювання додаткового матеріалу за темою. Робота на порталі.	-	-	-	6	2	
22	Лекція 2	Тема 2. Грошовий обіг і грошові потоки	2	-	-	-	-	
	Практичне заняття 2	Тема 2. Грошовий обіг і грошові потоки	-	-	2	-	3	
	Самостійна робота	Самостійне опрацювання додаткового матеріалу за темою. Робота на порталі.	-	-	-	5	2	
23	Лекція 3	Тема 3. Грошовий ринок	2	-	-	-	-	
	Практичне заняття 3	Тема 3. Грошовий ринок	-	-	2	-	3	
	Самостійна робота	Самостійне опрацювання додаткового матеріалу за темою. Робота на порталі.	-	-	-	5	2	
24	Лекція 4	Тема 4. Грошові системи	2	-	-	-	-	
	Практичне заняття 4	Тема 4. Грошові системи	-	-	2	-	3	
	Самостійна робота	Самостійне опрацювання додаткового матеріалу за темою. Робота на порталі.	-	-	-	5	2	
25	Лекція 5	Тема 5. Інфляція та грошові реформи	2	-	-	-	-	
	Практичне заняття 5	Тема 5. Інфляція та грошові реформи	-	-	2	-	3	
	Самостійна робота	Самостійне опрацювання додаткового матеріалу за темою. Робота на порталі.	-	-	-	5	1	
26	Лекція 6	Тема 5. Інфляція та грошові реформи	2	-	-	-	-	
	Практичне заняття 6	Тема 5. Інфляція та грошові реформи	-	-	2	-	-	
	Самостійна робота	Самостійне опрацювання додаткового матеріалу за темою. Робота на порталі.	-	-	-	5	1	
27, 28	Самостійна робота	Підготовка до написання ПМК 1	-	-	-	5	-	
	ПМК 1	Підсумковий контроль за змістовий модуль 1	-	-	-	-	10	
Всього за змістовий модуль 1 – 60 год.			12	-	12	36	35	

Змістовий модуль 2. Теоретичні основи фінансів і фінансових відносин							
29	Лекція 7	Тема 6. Сутність фінансів, їх функції та роль	2	-	-	-	-
	Практичне заняття 7	Тема 6. Сутність фінансів, їх функції та роль	-	-	2	-	3
	Самостійна робота	Самостійне опрацювання додаткового матеріалу за темою	-	-	-	5	2
30	Лекція 8	Тема 7. Фінансова політика і фінансове право	2	-	-	-	-
	Практичне заняття 8	Тема 7. Фінансова політика і фінансове право	-	-	2	-	3
	Самостійна робота	Самостійне опрацювання додаткового матеріалу за темою	-	-	-	6	2
31	Лекція 9	Тема 8. Бюджет. Бюджетна система	2	-	-	-	-
	Практичне заняття 9	Тема 8. Бюджет. Бюджетна система	-	-	2	-	-
	Самостійна робота	Самостійне опрацювання додаткового матеріалу за темою	-	-	-	5	1
32	Лекція 10	Тема 8. Бюджет. Бюджетна система	2	-	-	-	-
	Практичне заняття 10	Тема 8. Бюджет. Бюджетна система	-	-	2	-	3
	Самостійна робота	Самостійне опрацювання додаткового матеріалу за темою	-	-	-	5	1
33	Лекція 11	Тема 9. Податки. Податкова система	2	-	-	-	-
	Практичне заняття 11	Тема 9. Податки. Податкова система	-	-	2	-	3
	Самостійна робота	Самостійне опрацювання додаткового матеріалу за темами	-	-	-	5	2
34	Лекція 12	Тема 10. Фонди фінансових ресурсів цільового призначення	2	-	-	-	-
	Практичне заняття 12	Тема 10. Фонди фінансових ресурсів цільового призначення	-	-	2	-	3
	Самостійна робота	Самостійне опрацювання додаткового матеріалу за темами	-	-	-	5	2
35, 36	Самостійна робота	Підготовка до написання ПМК 2	-	-	-	5	-
	ПМК 2	Підсумковий контроль за змістовий модуль 2	-	-	-	-	10
Всього за змістовий модуль 2 – 60 год.			12	-	12	36	35
Екзамен							30
Всього з навчальної дисципліни – 120 год.							100

5. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ПІДСУМКОВИЙ МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ № 1

1. Сутність грошей. Раціоналістична та еволюційна концепція походження грошей.
2. Форми вартості грошей. Причини демонетизації золота.
3. Вартість грошей та її визначення.
4. Поняття про функції грошей.
5. Поняття грошового обороту як процесу руху грошей. Структура грошового обороту.
6. Грошові потоки.
7. Маса грошей, що обслуговує грошовий оборот.
8. Швидкість обігу грошей.
9. Закон кількості грошей, необхідних для обігу.
10. Механізм поповнення маси грошей в обороті.
11. Суть і структура грошового ринку.
12. Мотиви та чинники, що визначають параметри попиту на гроші.
13. Механізм формування пропозицій грошей.
14. Сутність та елементи грошової системи.
15. Основні типи грошових систем, їх еволюція. Системи металевого й кредитного обігу.
16. Державне регулювання грошової сфери.
17. Грошово-кредитна політика центрального банку.
18. Фіскально-бюджетна політика в системі державного регулювання.
19. Сутність і причини інфляції.
20. Вимірювання інфляції та її види.
21. Методи регулювання інфляції.
22. Поняття та цілі грошових реформ.
23. Класифікація грошових реформ.
24. Методи грошових реформ.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ПІДСУМКОВИЙ МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ № 2

1. Сутність фінансів та фінансових ресурсів.
2. Функції фінансів.
3. Фінансова система.
4. Фінансова політика, її сутність, види і значення.
5. Фінансовий механізм та його роль у реалізації фінансової політики.
6. Поняття та система фінансового права.
7. Економічна сутність і функції податків.
8. Складові податку та їх характеристика.
9. Податкова система і податкова політика держави.
10. Класифікація податків.
11. Соціально-економічна сутність, необхідність та призначення бюджету.
12. Бюджетний устрій та бюджетна система. Принципи бюджетної системи.

13. Доходи і видатки бюджету.
14. Бюджетний дефіцит.
15. Бюджетний процес.
16. Соціально-економічна роль та класифікація фондів цільового призначення.
17. Джерела формування фінансових ресурсів фондів і напрямки фінансування.
18. Державні соціальні фонди в Україні.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI (зі змінами та доповненнями).
2. Іванчук Н.В. Гроші і кредит: навчальний посібник. Острог: Видавництво національного університету «Острозька академія», 2021. 332 с.
3. Кейнс Дж.М. Общая теория занятости, процента и денег. – М. – 1999.
4. Коваленко Д.І. Гроші та кредит: теорія і практика: Навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 344 с., с. 308-326
5. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР
6. Національний банк України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>
7. Пенсійний фонд України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pfu.gov.ua/>
8. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 № 2121-III
9. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Закон України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 46-47, ст.403) <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1105-14>
10. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV
11. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12.07.2001 № 2664-III
12. Про грошову реформу в Україні : Указ Президента від 25.08.1996 № 762/96
13. Світлична В.Ю. Гроші і кредит : підручник / В. Ю. Світлична ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. – 191 с.
14. Фінанси, гроші та кредит : навч. посібник / Н. О. Шпак, Н. Б. Ярошевич, О. Я. Побурко. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. – 416 с.
15. Фінанси : навчальний посібник / Л. В. Лисяк, С. В. Качула, Л. О. Міщенко, Д. А. Міщенко ; за ред. д. е. н., проф., акад. АЕН України Л. В. Лисяк. – Дніпро: ТОВ «Акцент ПП», 2017. – 298 с.
16. Фінанси : навчальний посібник [Електронний ресурс] / І. В. Журавльова, О. В. Гаврильченко, О.П. Полтініна та ін. ; за заг. ред. д-ра екон. наук, професора І. В. Журавльової. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 330 с.

17. Фінанси: Навчальний посібник: експрес курс / [Волохова І. С., Шикіна Н. А., Волкова О. Г. та ін.] за заг. ред. Волохової І. С. Харків: Видавництво «ПромАрт», 2018. – 262.
18. Фінанси підприємств: навч. посібник / за заг. ред. Яцух О.О. – Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2018. – 292 с.
19. Фонд соціального страхування України. – [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.fssu.gov.ua>
20. Чкан І.О. Безготівкові розрахунки – сучасний спосіб оплати / І.О. Чкан // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка». Випуск 27. – С. 121-124
21. Чкан І.О. Гроші та кредит: Навчально-методичний посібник. – Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2018. – 169 с.
24. Ярошевич Н.Б. Фінанси: Навчальний посібник / Н.Б. Ярошевич, І.Ю. Кондрат, М.В. Ливдар. – Львів: Видавництво «Простір-М», 2018. – 298 с.

7. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Освітній портал ТДАТУ <https://op.tsatu.edu.ua/course/view.php?id=1464>